

Цимбалюк І.О. Теоретичні та практичні аспекти фіскальної децентралізації / І.О. Цимбалюк, І.О. Романюк / Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи. Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 грудня 2015 року м. Одеса. – Одеса: Бондаренко М.О., 2015. – 520 с. – с. 486-488.

Цимбалюк І.О.

кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів та оподаткування

Романюк І.О.

студентка 6 курсу, напряму підготовки «Оподаткування»

Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Раціонально побудована та збалансована система бюджетних відносин є запорукою дієвості соціально-економічної політики будь-якої держави, адже від адекватного забезпечення перерозподілу фінансових ресурсів і від гнучкості способів їх використання залежить стабільність економічного розвитку країни. Складна політична ситуація, що склалась на сьогодні в Україні, стала ще однією причиною ослаблення економіки і можливостей Державного бюджету. Перспективним шляхом вирішення назрілих проблем багато науковців називають посилення процесів децентралізації, в основі яких лежить збільшення повноважень місцевих органів самоврядування та забезпечення надходжень достатніх фінансових ресурсів для виконання їх функцій. Відтак, серед стратегічних завдань сучасного соціально-економічного розвитку України прискорення процесів децентралізації і передачі певних функцій у регіони займає одне із основних місць.

Мета дослідження: Огляд теоретичних положень фіскальної децентралізації та їх практична імплементація в Україні.

Розвиток регіонів відбувається як під впливом державного регулювання, так і під безпосереднім керівництвом регіональних державних органів управління та органів місцевого самоврядування [1, с. 85]. Наразі, неефективність та непослідовність державної регіональної політики призвела до того, що рівень фінансової автономії територіальних громад в Україні знижується, а структура доходів і видатків місцевих бюджетів не сприяє інноваційно-інвестиційному розвитку регіонів [2, с. 187]. Вектором реформ в Україні, у даному напрямі, мають стати дієві процеси фіскальної децентралізації, як найбільш ефективної форми організації управління суспільними коштами, з врахуванням, насамперед, інтересів місцевого самоврядування.

В теоретичних і практичних дослідженнях поняття «децентралізація» є багатоаспектним та розглядається різнопланово.

Вперше поняття децентралізації було закріплене у французькому законодавстві, та визначало розподіл повноважень у реалізації адміністративних справ між органами місцевого самоврядування та урядом країни. В загальному значенні «децентралізація» (від латинського *de* – «заперечення», *centralize* – «центральный») трактується як «знищення, скасування або ослаблення централізації і розширення прав низових органів управління» [3, с. 164].

Значний внесок у розвиток теорії децентралізації, зокрема фіскальної, зробив англійський учений-економіст В. Оутс. Він розглядав децентралізацію як право регіональних і місцевих органів незалежно від центральних органів влади ухвалювати

рішення щодо фінансових питань і питань управління територією [4, с. 147]. Саме фіскальна децентралізація дає змогу органам управління на місцях отримувати автономію щодо фінансування і забезпечення населення суспільними товарами й послугами. За умови фіскальної автономії місцевих органів управління публічні видатки є більш оптимальними та в більшій мірі відповідають потребам споживачів.

З точки зору Ларіної С. фіскальна децентралізація – це поділ відповідальності між владними структурами різних рівнів (включаючи національні уряди, регіональні органи влади та органи місцевого самоврядування) з управління бюджетними ресурсами або сукупність відношень між державними і муніципальними органами влади, які виникають у процесі розподілення прав і повноважень у сфері прийняття рішень щодо формування і використання бюджетних ресурсів [5, с.23].

Базовим документом, що декларує визначений урядом курс на фіскальну децентралізацію в Україні є Концепція реформування місцевого самоврядування, затверджена на засіданні Кабінету міністрів України 01.04.2014 року. Згідно Концепції, подальші реформи в країні спрямовуються на відхід від централізованого управління та надання більших повноважень місцевому самоврядуванню. Вказаний напрям дозволить побудувати ефективну систему територіальної організації влади та забезпечити фінансову самодостатність місцевих органів самоврядування.

Принципи децентралізації влади в Україні визначають передачу значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади – органам місцевого самоврядування. При цьому, базовою умовою децентралізації державної влади на користь збільшення прав регіонів в особі територіальних громад є гарантія територіальної цілісності України.

Реалізація реформ в напрямку децентралізації передбачає створення виконавчих органів місцевого самоврядування на всіх рівнях та закріплення принципу субсидіарності при розмежуванні повноважень у системі органів місцевого самоврядування і їх виконавчих органів різних рівнів. При цьому органи місцевого самоврядування різних рівнів отримують повноваження, які найбільш ефективно виконувати саме на цьому рівні та відповідне фінансове і матеріальне забезпечення [6]. У вищезгаданій Концепції є чітка фіксація того, що обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування має відповідати їх повноваженням.

На даний час в рамках реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні проводиться активна робота по формуванню спроможних територіальних громад. Перспективні плани формування територій громад схвалено у 22 областях. Нині утворено 180 територіальних громад і у 159 з них за постановою Центральної виборчої комісії 25 жовтня 2015 року пройшли перші вибори депутатів та голів сільських, селищних, міських рад [7].

У концепції пропонується також закріпити право місцевого самоврядування на частку загальнонаціональних податків. Зокрема, Законом «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 № 79-VIII передбачено розширення дохідної частини місцевих бюджетів за рахунок : 25 % екологічного податку; встановлення нових нормативів відрахувань ПДФО до місцевих бюджетів – міст обласного значення та районів 60%, обласних 15%; 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки за обласними бюджетами; за адміністративні послуги; місцевий акцизний збір тощо [8].

За розрахунками ПП «Інформаційний простір» за рахунок нововведень додатково місцеві бюджети до загального фонду отримують 21 500,9 млн. грн. [9]. За

інформацією Міністерства фінансів вигоди місцевих бюджетів від зміни податкового законодавства – 17,6 млрд. грн. [10].

Основна мета проведення реформ в напрямку децентралізації полягає у створенні умов формування ефективного місцевого самоврядування та дієздатної системи територіальних органів виконавчої влади.

Сучасні умови розвитку економіки України вимагають формування ефективної бюджетної політики на засадах децентралізації.

Фіскальна децентралізація є перспективним засобом зупинення відцентрованих тенденцій в Україні, а також стимулом для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки.

Передача повноважень місцевим органам управління супроводжується передачею відповідних фінансових ресурсів на виконання цих повноважень через запровадження місцевих податків або трансформацію чи закріплення частини загальнодержавних податків за місцевими бюджетами, що отримали нові повноваження.

Література:

1. Масловська Л. Ц. Нові підходи в управлінні регіональним розвитком / Л. Ц. Масловська // Економічний простір. – 2014. – № 87. – С. 83 – 90.
2. Цимбалюк І.О. Роль податків у забезпеченні фінансової автономії органів місцевого самоврядування / І.О. Цимбалюк, Б.В. Підцерковний // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки: збірник наукових праць. – Запоріжжя: ДВНЗ «Запорізький національний університет», 2014. – №2. – С. 179-187.
3. Морозова С. М. Словник іншомовних слів / уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарлупа. – К. : Наук. думка, 2000. – 680 с.
4. Oates W. *Fiscal Federalist*. – N.Y.: Harcourt Brace ovanovich, Juc., 1972.
5. Ларина С. Теория, методология и направления бюджетной децентрализации / С. Ларина // Финансовая экономика, 2010. – № 3. – С. 22 – 45.
6. Децентралізація: загальна описова оцінка впровадження реформи [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національної ради реформ. – Режим доступу: <http://reforms.in.ua/ua/reforms/decentralizaciya>
7. Децентралізація влади [Електронний ресурс] / Офіційний сайт реформи. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua/>
8. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28.12.2014 № 79-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
9. Офіційний сайт ПП «Інформаційний простір» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infoprostir.com.ua>
10. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>